

BIỆN PHÁP KHẮC PHỤC NHỮNG SAI LỆCH TRONG XÂY DỰNG HOẠ TIẾT TRANG TRÍ CƠ BẢN (12/3/2012)

A - ĐẶT VẤN ĐỀ

I.Cơ sở lý luận

Nói đến trang trí cơ bản là nói đến trang trí trong các hình kỷ hà (hình vuông, hình tròn). Trên các mặt phẳng hình vuông, tròn đó người học vẽ sử dụng các yếu tố ngôn ngữ Hội họa: Hình mảng, đường nét, màu sắc, đậm nhạt... bố trí, sắp xếp tạo nên một thể thống nhất mang tính thẩm mỹ cao. Trang trí cơ bản có ý nghĩa rất lớn trong nghệ thuật trang trí nói chung, đồng thời trang trí cơ bản còn có vai trò ứng dụng thực tiễn phong phú đa dạng.

Trong chương trình đào tạo mỹ thuật nói chung, dù ở cấp học nào: Trung học, Cao đẳng hay Đại học thì việc học trang trí các hình cơ bản là bài học đầu tiên tạo cơ sở, nền móng cho cả quá trình học tập, sáng tạo sau này của người học. Với học sinh trung học sư phạm mỹ thuật thì việc nắm vững kiến thức các bài học trang trí cơ bản là hết sức cần thiết, bởi các em sẽ là những thầy cô giáo giảng dạy mỹ thuật trong tương lai. Sáng tạo trong trang trí cơ bản giúp học sinh nâng cao thị hiếu thẩm mỹ. Phát huy, bảo tồn các giá trị văn hoá dân tộc đồng thời đáp ứng sự phát triển của xã hội trong lĩnh vực thưởng thức cái đẹp.

II.Cơ sở thực tiễn

Tuy nhiên trong quá trình giảng dạy tôi thấy nhận thức của học sinh về bài học trang trí cơ bản và trang trí ứng dụng trong cuộc sống còn thiếu cơ sở khoa học và hệ thống bài học còn xơ cứng, khô rập nên trong quá trình thực hành bài tập còn gặp nhiều khó khăn: các em còn lẫn lộn giữa trang trí cơ bản và các hình thức trang trí ứng dụng khác.

Kiến thức cơ bản về nghệ thuật trang trí dân tộc của các em còn hạn chế dẫn đến tình trạng xây dựng hoạ tiết còn nghèo nàn, đơn điệu, tính thống nhất chưa cao.

Để giúp học sinh trung học sư phạm mỹ thuật phần nào khắc phục được những sai lệch trong quá trình xây dựng hoạ tiết trong các bài tập trang trí cơ bản tôi xin nêu ra một số biện pháp đã được vận dụng đối với học sinh trung học sư phạm mỹ thuật trong năm học 2005-2006 và đã đem kết quả khả quan sau khi thực hiện.

B - GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ

I.Những tồn tại

Thực tế cho thấy trong quá trình hướng dẫn học sinh làm bài tập trang trí các hình cơ bản các em còn rất mơ hồ giữa trang trí cơ bản (bài học) với trang trí ứng dụng trong thực tế: trang trí ở các công trình kiến trúc, khăn quàng, váy áo, khăn trải

bàn, thảm nền, thảm treo tường, đĩa treo tường, các đồ dùng gia đình có dạng hình vuông, tròn...nên trong quá trình xây dựng hoạ tiết các em còn lúng túng. Ví dụ như có một số học sinh đã sao chép một cách máy móc các mẫu trang trí ứng dụng trên váy áo hoặc hoạ tiết trang trí trên các đồ dùng gia đình để làm bài tập mà không cần phải suy nghĩ xem các hoạ tiết đó đã đảm bảo các yêu cầu của bài học hay chưa, có những học sinh chép nguyên mẫu gạch hoa (dạng hình tròn) để làm bài trang trí hình tròn hoặc hình vuông (dạng hình vuông)..ngược lại có những em lại quá cường điệu trong xây dựng hoạ tiết làm cho nó xa rời thực tế, rối rắm, cầu kỳ... Vì đâu dẫn đến tình trạng như vậy?

Với quan điểm "Ra trường đi dạy không khó như đi học" nên các em thường có tâm lý ỷ lại, không cần phải đầu tư suy nghĩ nhiều .Các em làm bài với ý thức đối phó (có bài để chấm điểm) nhiều hơn là để trang bị cho mình có kiến thức cơ bản, khoa học và rộng mở làm phong phú kiến thức của mình trong tương lai.

Trong quá trình học bộ môn trang trí, các em đã được thực hành chép vốn cổ dân tộc (theo chương trình) song do điều kiện khách quan tại địa phương: đền, chùa, miếu..do thời gian và chiến tranh đã phá hoại hư hỏng nhiều nên các tác phẩm nghệ thuật vốn cổ còn lại rất ít. Một số đã được tu sửa lại song về mặt nghệ thuật chủ yếu đang mô phỏng nhiều hơn là thể hiện và sáng tạo dẫn đến sơ lược, gượng ép và vô hồn....Do vậy, các em gặp nhiều khó khăn trong quá trình tự học, tự nghiên cứu.

Qua kết quả đánh giá, chấm điểm bài trang trí các hình cơ bản (vuông, tròn) năm học 2004-2005 tôi thấy:

Loại giỏi	Loại khá	Loại TB khá	Loại TB	Loại yếu
4/20 hs	4/20 hs	3/20 hs	6/20 hs	3/20 hs
20%	20%	15%	30%	15%

Như vậy, việc hướng dẫn học sinh làm bài tập trang trí cơ bản đảm bảo các yêu cầu của bài học, đảm bảo tính thống nhất trong quá trình xây dựng hoạ tiết trang trí là hết sức cần thiết. Nhưng sáng tạo như thế nào để vừa đảm bảo tính hiện đại vừa phát huy nét độc đáo của hoạ tiết trang trí dân tộc?

II.Biên pháp khắc phục

Muốn làm được điều đó ,theo tôi chúng ta cần hướng dẫn các em trau dồi thêm kiến thức nghệ thuật trang trí dân tộc làm cơ bản vững chắc để từ đó các em phát huy tính sáng tạo trong quá trình làm bài tập. Với suy nghĩ đó thời gian qua tôi đã hướng dẫn các em chuẩn bị cho bài học bằng phương pháp sau:

1- Yêu cầu mỗi học sinh chép từ 5 ->7 bài tập theo thể thức trang trí ứng dụng

từ trang trí hình cơ bản:

-Hoạ tiết trang trí trên mặt trống đồng.

+ Chép 2 bản : * Một bản hoạ tiết hình chim, thú.

* Một bản hoạ tiết hình người, thuyền...

-Hoạ tiết trang trí trên đồ dùng có dạng hình tròn.

+ Chép 2 bản: * Một bản hoạ tiết hoa lá sắp xếp tự do.

* Một bản hoạ tiết sắp xếp qua trục dọc (trục đơn)

-Hoạ tiết trang trí trên váy áo, khăn quàng, khăn đội đầu dân tộc.

+ Chép 2 bản: * Một bản hoạ tiết hoa lá sắp xếp trong các ô vuông nội tiếp.

* Một bản hoạ tiết sắp xếp qua trục chéo (trục đơn)

-Hoạ tiết trang trí trên các đồ gia dụng...

+ Chép 2 bản: * Một bản sử dụng phương pháp cách điệu nét cong mềm mại.

* Một bản sử dụng phương pháp cách điệu theo nét, mảng

phẳng, mạnh mẽ, khúc chiết.

* Lưu ý: Nếu không có điều kiện ghi chép từ thực tế có thể sưu tầm qua sách, báo, ảnh chụp...để chép.

- Thời gian : Ngay sau khi học sinh được học phần lý thuyết trang trí cơ bản, chép và cách điệu hoa lá, động vật, giáo viên yêu cầu học sinh tìm tư liệu ghi chép để chuẩn bị cho bài học trang trí cơ bản.

2-Yêu cầu học sinh nêu nhận xét qua các bài tập trên :

Trước mỗi bài thực hành bao giờ cũng có một tiết hướng dẫn lý thuyết, khi giáo viên đã giảng xong tiết lý thuyết yêu cầu học sinh đưa các bài ghi chép ra, giáo viên gợi ý, đặt câu hỏi để học sinh quan sát, phân tích, trả lời.

-Tính thống nhất trong xây dựng hoạ tiết trang trí ?

+Thống nhất về hình mảng: các mảng hoạ tiết to nhỏ, chính phụ được sắp xếp theo các quy luật của trang trí để tạo nên sự thống nhất về hình mảng.

+Thống nhất về đường nét: Các nét cong, nét thẳng, nét đậm, nét nhạt kết hợp, xen kẽ hài hoà tạo nên sự thay đổi nhịp điệu về đường nét.

-Tính điển hình của hoạ tiết sử dụng.

+ Sử dụng hoạ tiết cách điệu, sáng tạo từ thực tế thiên nhiên mang tính điển hình, tính thẩm mỹ cao.

-Phương pháp cách điệu, sáng tạo trong xây dựng hoạ tiết ?

+ Cách điệu theo phương pháp truyền thống: Sử dụng nét mềm mại tạo nên sự uyển chuyển nhịp nhàng trong bố cục trang trí.

+ Cách điệu theo phương pháp kết hợp các hình kỷ hà, các mảng phẳng tạo nên sự khoẻ khoắn, mạnh mẽ, độc đáo nhưng vẫn thống nhất trong phương pháp sử dụng hoạ tiết.

-Phương pháp vận dụng các quy tắc bố cục ?

+Quy tắc đăng đối.

+ Quy tắc nhắc lại.

- + Quy tắc xen kẽ.
- + Quy tắc phá thế.

Các quy tắc trên được vận dụng riêng, phối hợp trong các thể thức trang trí Ứng dụng (tuỳ theo từng thể loại) một cách linh hoạt, đem lại hiệu quả cao tạo nên sự đa dạng, phong phú

3 - Yêu cầu học sinh nêu lên mối quan hệ giữa nghệ thuật trang trí trong vốn cổ và trang trí cơ bản (bài học) với trang trí ứng dụng trong đời sống.

- + Học sinh thảo luận theo từng nhóm và trình bày.
- Tính dân tộc, tính hiện đại , giá trị nghệ thuật được thể hiện như thế nào qua:
 - + Phương pháp sử dụng hoạ tiết?
 - + Phương pháp cách điệu, sáng tạo trong xây dựng hoạ tiết, xây dựng bố cục?
 - + Thị hiếu thẩm mỹ của người Á Đông nói chung, người Việt Nam nói riêng?

4 - Sau khi vận dụng phương pháp trên tôi nhận thấy:

- Học sinh phân biệt được sự giống nhau, khác nhau giữa nghệ thuật trang trí trong vốn cổ dân tộc, nghệ thuật trang trí Ứng dụng và trang trí các hình cơ bản (bài học)

- Học sinh tích cực, tự giác làm bài tập. Có hứng thú sáng tạo và thoải sức sáng tạo mà không sợ sai. Đặc biệt có những học sinh đã mạnh dạn thể hiện những ý tưởng táo bạo của mình trên cơ sở đảm bảo yêu cầu của bài học.

- Qua phương pháp luyện tập ghi chép, quan sát, phân tích trên giúp học sinh củng cố phần kiến thức cơ bản của bài học chắc hơn.

Điều đó đã được khẳng định qua kết quả đánh giá, chấm điểm bài trang trí cơ bản năm học 2005-2006:

Loại giỏi	Loại khá	Loại TB khá	Loại TB	Loại yếu
14/55 hs	13/55 hs	15/55 hs	13/55 hs	0/55
25%	24,5%	26,5%	24%	0%

C - KẾT LUẬN

-Như vậy, qua kết quả đánh giá, chấm điểm bài trang trí cơ bản năm học 2004-2005 tôi thấy:

- + Loại giỏi: tăng 5%.

- + Loại khá: tăng 4,5%.
- + Loại TB khá: tăng 11,5%.
- + Loại TB: giảm 6%.
- + Loại yếu: giảm 15%.

-Điều trước tiên chúng ta dễ nhận thấy là chất lượng bài học được nâng lên rõ rệt. Học sinh rất hứng thú, chủ động trong quá trình xây dựng hoạt tiết, độc lập trong suy nghĩ, tìm tòi. Hiệu quả hình thức này là phát huy được tính sáng tạo của mỗi học sinh, loại bỏ được ý thức ỷ lại của học sinh. Thứ hai phát huy được tinh thần học hỏi kinh nghiệm lẫn nhau của học sinh. Cung cấp thêm kiến thức chuyên môn vững chắc, có hệ thống khoa học. Tránh được sự ngộ nhận chủ quan trong cảm thức nghệ thuật. Thông qua hoạt động tìm hiểu thêm về các giá trị nghệ thuật dân tộc cũng làm cho học sinh vững vàng tự tin hơn trong nghề nghiệp dạy học của mình sau này.

D - NHỮNG KIẾN NGHỊ, ĐỀ XUẤT

- Trước khi vào học bài trang trí cơ bản giáo viên dặn học sinh về nhà tìm tư liệu, ghi chép các thể thức trang trí cơ bản vận dụng trong vốn cổ và trang trí ứng dụng trong đời sống đảm bảo đạt yêu cầu.

- Giáo viên phải chuẩn bị tranh ảnh các hình thức trang trí ứng dụng, trang trí cơ bản phong phú.

- Sau tiết lý thuyết giáo viên cần dành 1 tiết để trao đổi, thảo luận giữa giáo viên và học sinh theo phương pháp trên rồi mới hướng dẫn học sinh tìm phác thảo nét cho bài tập.

Nguyễn Thị Mai Tuyết